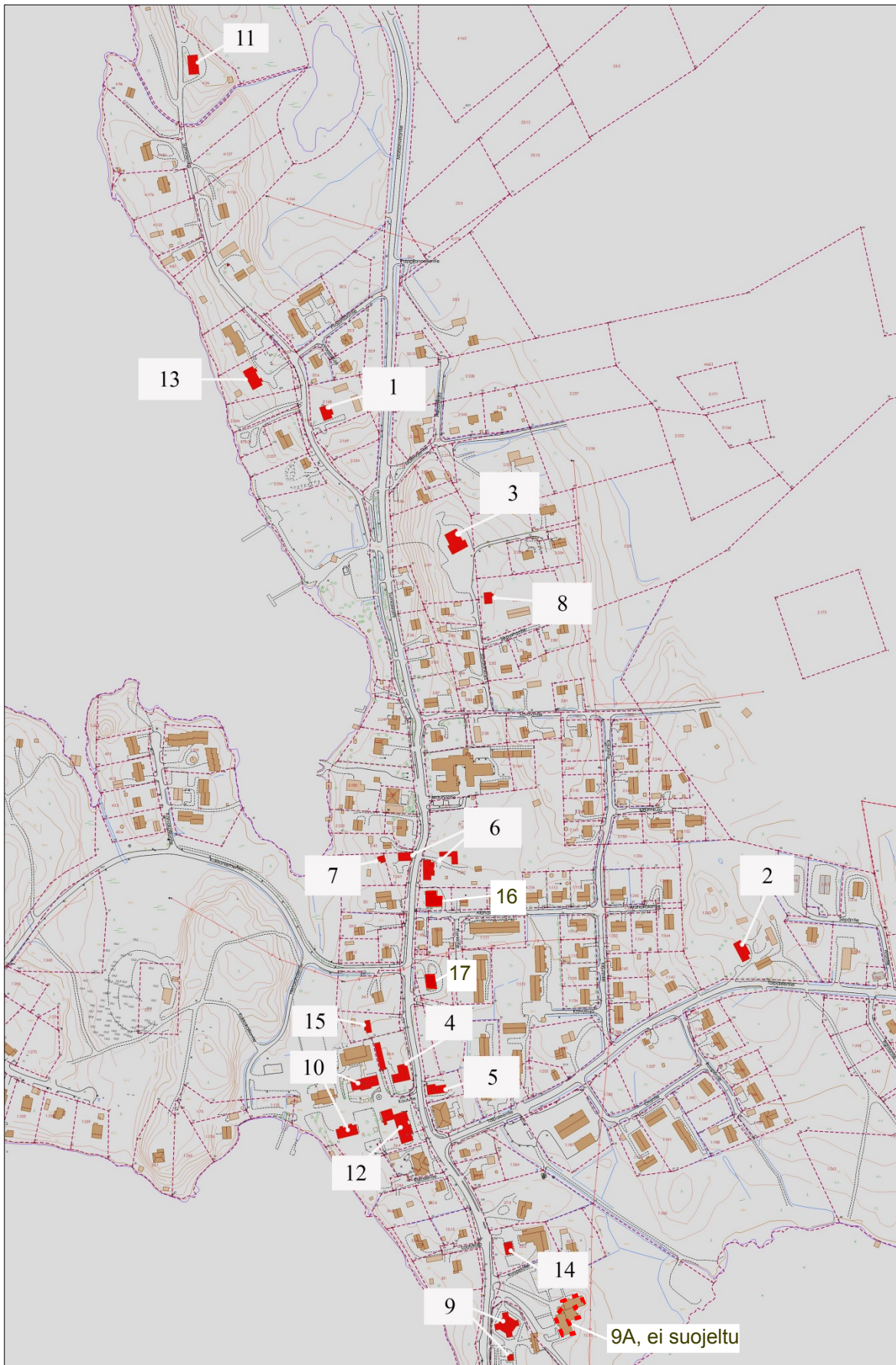

ASEMAKAAVASSA SUOJELTAVAT RAKENNUKSET JA PIHAPIIRIT

1. Haasianmaa

Haasianmaa on paikallisesti rakennushistoriallisesti, historiallisesti ja maisemallisesti arvokas tyylillisesti yhtenäinen metsätyönjohtajan asumistapaa kuvaava 1920–30-luvun pihapiiri. Rakennuspiirustuksina on käytetty ajan uusklassishenkisiä tyyppiirrustuksia ja korjaukset on tehty pääosin alkupe räistä rakennushistoriallista asua kunnioittaen. Haasianmaa sijaitsee Sumiaisraitin varrella pienellä kumpareella ja vanhalla pihapiirillä on suuri merkitys raittimaisemassa. (kohdenro. 346, rakennusinventointi 2006)

2. Hakola

Hakolan talo on yksi Sumiaisten kantatiloista ja se on Sumiaisten kirkonkylän vanhimpia rakennuksia (1870-luku). Talossa on toiminut kestikievari (1880–1940) sekä säästöpankki ja siellä on pidetty kuntakokouksia. Pihassa on riviaitta ja muita talousrakennuksia tiiviinä pihapiirinä. Paikallisesti rakennushistoriallisesti, asutushistoriallisesti ja maisemallisesti merkittävä entisen kestikievaritalon pihapiiri, jossa on 1870-luvulla rakennettu ja 1890-luvulla laajennettu päärakennus, riviaitta, tallirakennus vuodelta 1908, uusittu 1922. Varvasmyllytyyppinen myllyrakennus on vuodelta 1882. Pihapiirissä on maisemallisesti merkittävä puutarha sekä harvinaiseksi käynyt avokallio jossa 2000-luvulla korjattu tuulimylly ja jäänteitä entisistä asuinpaikoista. (kohdenro. 347, rakennusinventointi 2006)

3. Harjula

Sumiaisten suojeluskunnan vuonna 1935 talkootyönä rakentama seurantalo sijaitsee 1950-luvun oma-
kotialueella Sumiaisten keskustassa. Suojeluskunta lahjoitti Harjulan paikalliselle urheiluseuralle Sumi-
aisten Kunnolle 1944 ja sitä vuokrataan edelleen erilaisiin tilaisuuksiin ja tapahtumiin. Hirsirunkoista
rakennusta on korjattu 1990-luvulla, jolloin siihen lisättiin katos, wc:t ja varastotila. Harjula on paik-
allisesti historiallisesti ja maisemallisesti merkittävä seurantalorakennus (entinen suojeluskuntatalo)
vuodelta 1935 uudistuneella asuntoalueella. (kohdenro. 349, rakennusinventointi 2006)

4. Hytönen (Kulmala)

2-kerroksinen asuin- ja liikeyrakenus on Sumiaisten kirkonkylän vanhimpia rakennuksia (1893) ja se on
rakennettu kahdessa osassa. Pihapiirissä on 1900-luvun alun makasiinirakennuksia. Kulmala sijaitsee
aivan kylän keskustassa raitin sivuamana. Talossa on pidetty kauppaa 1920-luvulta vuoteen 1985
saakka. Paikallisesti rakennushistoriallisesti, maisemallisesti ja historiallisesti merkittävä kauppa- ja
asuinliiketalo vuodelta 1893 ja myöhemmin laajennettu, pihapiirissä myös makasiinirakennuksia.

Kaupparakennusta on peruskorjattu ja entisöity 1990-luvulla myymäläulkoasu raitille päin säilyttäen. Rakennus on oleellinen osa valtakunnallista Sumiaisten raitin kulttuuriympäristöä. (kohdenro. 350, rakennusinventointi 2006)

5. Keskimaa, entinen SOK:n liikerakennus

Lautavuorattu liike- ja asuinrakennus Sumiaisraitin varrella on yksi 1940-luvulla valmistuneista, Sumiaisten taajaman raitinäkymään ja elinkeinohistoriaan vaikuttaneista kaupparakennuksista. Rakennus valmistui vuonna 1945, SOK:n toimittua ensin Lepänjuuren talossa. Rakennusta laajennettiin vuonna 1972. Elintarviketoiminta loppui 1990-luvulla, nykyisin rakennuksen tiloissa toimii kukkakauppa ja apteekki ja muu osa on säilynyt asuinkäytössä. Rakennuksella on huomattavaa paikallista maisemallista sekä rakennushistoriallista merkitystä vieläkin yrityskäytössä olevana 1940-luvun liikerakennuksen edustajana. Rakennuksessa on pääosin onnistuttu säilyttämään ajan arkkitehtuurille ominaisia piirteitä julkisivujen romantisoivasta uudistuksesta huolimatta.

6. Lepänjuuri

Lepänjuuri on vuonna 1895 rakennettu asuin- ja liikerakennus ja se on kirkonkylän ensimmäisiä kaupaliikeitä. Rakennuksessa on toiminut kauppa, posti ja kahvila. Se sijaitsee keskeisellä paikalla Sumiaisraitin varrella raitin suuntaisesti lähes tiessä kiinni. Paikallisesti historiallisesti ja maisemallisesti sekä rakennushistoriallisesti merkittävä entinen kauppa jossa kauppias myös asui, sekä siihen liittyviä talousrakennuksia 1920-luvulta. Raitin toiselle puolelle sijoittuva makasiini on kunnostettu 2000-luvulla Aittatorin suoramyyntipisteeksi. Rakennusryhmällä on maisemapisteen merkitys valtakunnallisessa Sumiaisten raitin kulttuuriympäristössä. (kohdenro. 352, rakennusinventointi 2006)

7. Orpola

Orpola edustaa 1900-luvun alun mäkitupalaisasumusta, joka on säilynyt alkuperäisessä asussa. Paikallisesti rakennushistoriallisesti ja maisemallisesti merkittävä 1920-luvun mäkitupalaisasumus Sumiaisten raitin varrelta. (kohdenro. 353, rakennusinventointi 2006)

8. Pellonreuna

Pellonreunan tupa on säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan ja edustaa vuosisadan alkupuolen rakentamista. Pellonreuna sijaitsee lähellä Harjulan paikallisesti historiallisesti ja maisemallisesti merkittävää seurantalorakennusta.

9. Sumiaisten kirkko ja tapuli

Sumiaisten kirkko on valmistunut vuonna 1889 ja kellotapuli vuonna 1851. Kirkko on ulkoasultaan klassistinen uusrenessanssi- ja uusgotiikkavaikutteisine piirteineen. Se on neljällä sakaralla laajennettu kahdeksankulmainen pystyvuorattu hirsikirkko. Keskiöstä nousee matala kartionmuotoinen katto, joka päättyy pieneen kupukattoiseen lyhtyrakennelmaan. Sekä kirkko että tapuli sijaitsevat maisemallisesti tärkeällä paikalla ja ne ovat säilyneet hyvin alkuperäisessä asussaan. Kirkon suunnitteli Vaasan lääninarkkitehti Theodor Granstedt ja tapuli on Suomen intendenttikonttorissa päivättyjen piirustusten mukainen tyyllisesti myöhäistä uusklassismia edustava rakennelma. Sumiaisten ensimmäinen kirkko oli rakennettu vuonna 1802 ja sen purettuja hirsiiä ja muita rakennusosia on käytetty nykyistä kirkkoa rakennettaessa (muun muassa saarnastuoli).

Sumiaisten kirkko ja tapuli ovat maakunnallisesti ja ehkä jopa valtakunnallisesti rakennustaiteellisesti, kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti merkittäviä rakennuksia Sumiaisten kirkonkylän raitin kulttuuriympäristössä.

9A Sumiaisten seurakuntatalo (ei suojeltu rakennus)

Sumiaisten moderni seurakuntatalo sijoittuu kirkon itäpuolelle rantamaisemiin. Vuonna 1992 valmistunut rakennus on arkkitehti Risto Vuolle-Apilan suunnittelema, nykyaikaista 1990-luvun seurakuntarakentamista edustava rakennus. Rakennuksen arkkitehtuurissa on 1990-luvun palvelurakentamiselle tyypillistä postmodernistisia elementtejä, kuten epäsäännöllinen pohjakaava, vaihtelevat julkisivut ja seinäpintojen epäsäännölliset aukotukset. Arvokkaan kirkkorakennuksen viereen sulautuvalla seurakuntatalolla on merkittävää paikallista historiallista, maisemallista ja arkkitehtonista merkitystä, jota tulee vaalia. (K-S museon modernin rakennusperinnön inventointi 2012 - 2014)

10. Sumiaisten kirkonkylän koulu

Kouluun kuuluu kaksi koulurakennusta, joista toinen on valmistunut vuonna 1893 (yläkoulu) ja toinen vuonna 1936 (alakoulu). Yläkoulu on peruskorjattu 1930- ja 1960-luvuilla sekä siihen on rakennettu lisärakennuksia 1960-luvulla ja 2000-luvulla. Keltaisesta yläkoulusta löytyy nykyisin kaksi luokkatilaa, pienryhmätyöskentelytila sekä opettajainhuone.

Alakoulu päätettiin rakentaa, kun kirkonkylän oppilasmäärän kasvaessa tilat kävivät ahtaaksi. Alakoulu on rakennettu rakennusmestari Jalmari Kurosen piirustusten mukaan. Uusklassisessa koulurakennuksessa oli myös kaksi asuinhuoneistoa, jotka muutettiin keväällä 2009 luokahuoneeksi. Vihreässä alakoulussa on kaksi luokkatilaa sekä iltapäivätoiminnan tilat. Edelleen käytössä olevissa kouluissa ovat ajalleen ominaiset tyylipiirteet säilyneet hyvin.

Koulurakennusten vieressä on 1979 rakennettu liikuntasali- ja ruokalarakennus sekä vuonna 1991 rakennettu Sumiaisten ensimmäinen kirjastotalo. Kirjasto on puurakenteinen ja puuverhoiltu, joten se sopii hyvin arvokkaiden vanhojen koulujen pihapiiriin. Kirjaston alakerrasta löytyy yksi luokkatila sekä puutyöluokka.

Koulurakennukset ovat paikallisesti kulttuurihistoriallisesti, rakennushistoriallisesti ja maisemallisesti merkittävää koulukeskusaluetta kirkonkylän raitin kulttuuriympäristössä. (kohdenro. 357, rakennusinventointi 2006)

11. Sumiaisten kirkonkylän työväentalo

Työväentalo on rakennettu talkootyönä vuonna 1931 entisen palaneen tilalle ulkoasultaan hieman vaatimattomampana. Työväentalo on paikallisesti historiallisesti ja maisemallisesti merkittävä ja se sijaitsee kyläraitin pohjoisosassa, hieman keskustan ulkopuolella. Nykyään rakennuksessa toimii puutaidalan yritys ja siinä on näyttelytila sekä asunto. (kohdenro. 358, rakennusinventointi 2006)

12. Sumiaisten kunnantalo

Kunnantalo on valmistunut vuonna 1955 ja sen on suunnitellut arkkitehti Matti Hämäläinen. Se sijaitsee keskeisellä paikalla ja on säilynyt ajalleen tyypillisessä asussa. Kunnantalon takaosassa on matala siipiosa ja vanha paloasema. Rakennus on rapattu vaaleaksi ja siinä on alkuperäisiä klinkkerikoristeaiheita. Lähes samalla paikalla sijaitsi Sumiaisten vanha kunnantupa (1875), joka purettiin uuden kunnantalon valmistuttua. Sodan jälkeen kunnantupa oli sängen huonokuntoinen ja kunnasta puuttui muitakin julkisia tiloja, joten keskelle kirkonkylää päätettiin rakentaa uusi kunnantalo. Kunnanviraston lisäksi rakennukseen sijoitettiin kunnan kirjasto, palokunta, valtuuston kokoussali ja asuntoja kunnan virkamiehille sekä Sumiaisten osuuskassan toimitilat. Nykyään entisen kunnantalon tiloissa toimii yrittäjiä ja mm. Kahvila Korppu. Lisäksi talossa on kaupungin maaseutuasiamiehen ja rakennusvalvonnan toimitiloja.

Kunnantalo on paikallisesti kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti sekä rakennushistoriallisesti arvokas ajalleen tyypillinen 1950-luvun rapattu tiilinen julkinen rakennus.

Modernin rakennusperinnön inventointi vuodelta 2014 määritteli kunnantalon maakunnallisesti arvokkaaksi kohteeksi. Rakennuksella on 1950-luvun edustavan virkataloarkkitehtuurinsa ja säilyneisyytensä vuoksi rakennustaiteellista merkitystä sekä paikallista maisemallista ja kulttuurihistoriallista merkitystä.

13. Sumiaisten vanha pappila (Tiitelä)

Pappila on rakennettu vuonna 1862 ja sen on suunnitellut E.E. Castrén. Päärakennukseen lisättiin vuonna 1898 kaksi kamaria ja eteinen. Pitkänmallisessa rakennuksessa on kaksi umpikuistia. Uusi pappila valmistui 1964 ja rakennus on toiminut sen jälkeen seurakuntakotina ja päiväkotina. Asuinkäyttöön rakennus myytiin vuonna 2009. Pihassa on ulkorakennus, kellari ja leikkimökki sekä komeaa vanhaa puustoa. Pappila on paikallisesti rakennushistoriallisesti, maisemallisesti ja historiallisesti merkittävä. (kohdenro. 360, rakennusinventointi 2006)

14. Terveystalo

Sumiaisten terveysasema rakennettiin ensimmäisenä terveysasemana toimineen 1940-luvulla rakennetun puutalon länsipuolelle kirkon ja seurakuntatalon viereiselle tontille. Lautavuoratun, yksikerroksisen rakennuksen suunnitteli oululainen arkkitehtitoimisto Holma ja Vuolteenaho Ky ja se valmistui vuonna 1994. Terveysaseman arkkitehtuurissa on nähtävissä palvelurakentamiselle ja Sumiaisten rakentamiselle tyypillisiä postmodernistisia suunnitteluihanteita vaihtelevine massoitteluineen ja elävine kattomuotoineen. Rakennuksen julkisivuväritys ja materiaalit noudattelevat seurakuntatalon ja kirkon väritystä, astetta voimakkaampina. Seurakuntatalo ja terveysasema muodostavat ajallisesti yhtenäisen kokonaisuuden kirkon läheisyyteen. Terveysaseman rakennuksella on paikallista historiallista, maisemallista ja arkkitehtonista merkitystä, joka tulee huomioida rakennuksen mahdollisissa muutostöissä tulevaisuudessa.

15. Törmälä

Törmälä on kylänraitin tuntumassa sijaitseva pienasumus, joka on rakennettu mahdollisesti 1800-luvulla. Poikkipäätyinen pitkänurkkainen asuinrakennus ja piharakennukset ovat säilyneet hyvin. Törmälä on paikallisesti rakennushistoriallisesti ja maisemallisesti merkittävä pienasumus ja pihapiiri. (kohdenro. 361, rakennusinventointi 2006)

16. Mikkola, entinen Niskasen kauppakiinteistö

Lautavuorattu, kaksikerroksinen suurehko entinen Niskasen kauppakiinteistö sijoittuu Sumiaisraitin varteen Lepänjuuren talon eteläpuolelle. Kohde edustaa niin ikään jälleen rakennuskaudelle yleistä liike- ja asuinrakennustyyppiä. Rakennusta laajennettiin eteläpäädyssä ja idän suuntaan kaksikerroksisella osalla vuonna 1986, jolloin rakennuksessa vielä toimi Matti Niskasen kauppaliike. Rakennusta on laajennettu pääjulkisivuun sijoitetulla umpikuistilla 1990-luvulla. Rakennuksessa on yritystoiminta loppunut ja rakennus on nykyisin asuinkäytössä. Laajennuksesta huolimatta rakennus on säilynyt jälleenrakennusajan vähäeleiselle liikerakentamiselle ominaiset arkkitehtuuripiirteensä. Rakennuksella on paikallista ja rakennushistoriallista ja maisemallista merkitystä.)

(K-S museon modernin rakennusperinnön inventointi 2012 - 2014)

Kuva Aada Mustonen, Keski-Suomen museo.

17. Markkala, entinen säästöpankin rakennus

1950-luvun kivistä edustava entinen Säästöpankin rakennus on rakennusmestari Eino Syväsen suunnittelema ja valmistui kylänraitin varteen v. 1955. Pankkirakennus oli Sumiaisissa ensimmäinen Säästöpankin itselleen rakennuttama toimitalo. Rakennuksen julkisivuissa on säilynyt 1950-luvun liike- ja erityisesti pankkirakennuksille tyyppillisiä yksityiskohtia, vaikka pankkitoiminta rakennuksesta on loppunut 1980-luvulla. Ensimmäisessä kerroksessa pankin tiloissa on 1980-luvulta saakka toiminut useita yrityksiä ja yläkerrassa on ollut asuntoja. Rakennuksella on paikallista kulttuurihistoriallista, rakennustaiteellista ja maisemallista merkitystä. Alkuperäisessä asussa säilyneen 1950-luvun rakennuksen hienovaraisia ominaispiirteitä tulee vaalia.

(K-S museon modernin rakennusperinnön inventointi 2012 - 2014)

Kuva Sini Saarilahti, Keski-Suomen museo.